



ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Δεξιότητες για πράσινες θέσεις εργασίας

Για την ανάπτυξη μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα απαιτείται περισσότερο η βελτίωση των ήδη υφισταμένων δεξιοτήτων παρά δημιουργία ειδικών «πράσινων» δεξιοτήτων.

Η ανάπτυξη μιας οικονομίας που χαρακτηρίζεται από χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη, επιτρέπει στις κυβερνήσεις τόσο να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, και ταυτόχρονα να περιορίσουν την ανεργία. Για να εκμεταλλευτεί τις οικονομικές ευκαιρίες που προσφέρει μια τέτοια βιώσιμη οικονομία, το εργατικό δυναμικό χρειάζεται να διαθέτει τις κατάλληλες δεξιότητες. Ποιες είναι όμως αυτές;

Υπάρχει ολοένα και μεγαλύτερη συναίνεση στο ότι για να υπάρχουν οι βασικές δεξιότητες που είναι αναγκαίες για τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, πρέπει να δοθεί έμφαση περισσότερο στη βελτίωση των υπάρχουσών δεξιοτήτων παρά στην ανάπτυξη νέων προγραμμάτων και την κατάρτιση για την παροχή νέων πράσινων δεξιοτήτων.

Μια πράσινη οικονομική ανάκαμψη

Η σχέση μεταξύ της ανάπτυξης μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και της δημιουργίας θέσεων εργασίας φαίνεται από τις αντιδράσεις στην οικονομική κρίση. Ορισμένα κράτη μέλη εισήγαγαν μέτρα για την παροχή κινήτρων το 2008-09 – μεταξύ άλλων, επενδύσεις σε προγράμματα ενεργειακής αποδοτικότητας και ανανεώσιμης ενέργειας. Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο για την Ανάκαμψη της Οικονομίας, που ξεκίνησε το 2008, παρείχε οικονομική ενίσχυση της τάξεως των 200 δις ευρώ για την αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης και την επικέντρωση των επενδύσεων σε καθαρές τεχνολογίες και υποδομές. Τους στόχους αυτούς υιοθέτησε και η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρώπη 2020» για βιώσιμη ανάπτυξη και θέσεις εργασίας, η οποία τοποθετεί την καινοτομία και την πράσινη ανάπτυξη στο επίκεντρο των σχεδίων της για την ανταγωνιστικότητα.

Πόσο πράσινη είναι η δουλειά μου;

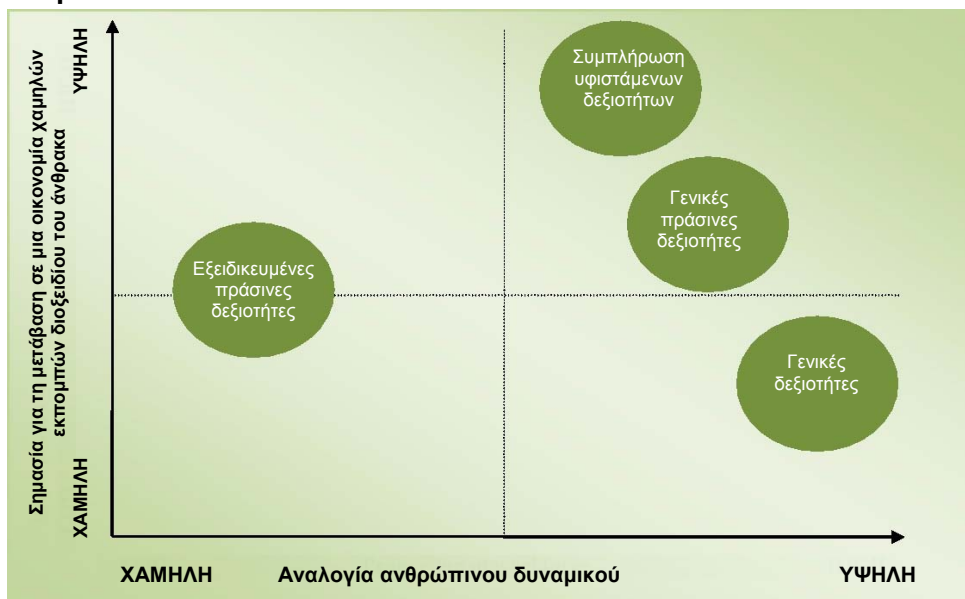
Η μελέτη του Cedefop με τίτλο Δεξιότητες για πράσινες θέσεις εργασίας ⁽¹⁾, η οποία αποτελεί μέρος ευρύτερης μελέτης που διεξάγεται από κοινού με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ), ερευνά τις απαιτούμενες δεξιότητες για την ανάπτυξη «πράσινων» οικονομιών σε έξι κράτη μέλη (Δανία, Γερμανία, Εσθονία, Ισπανία, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο). Η μελέτη δείχνει ότι η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των θέσεων εργασίας που μπορούν να χαρακτηριστούν «πράσινες» ή μη γίνεται ολοένα και πιο λεπτή. Το κατά πόσον μια θέση εργασίας είναι εντελώς νέα ή μια ήδη υπάρχουσα αλλά με στοιχεία βιώσιμης ανάπτυξης, κρίνεται διαφορετικά στα έξι κράτη μέλη της μελέτης. Για παράδειγμα, η θέση του ενεργειακού ελεγκτή στην Εσθονία μπορεί να θεωρηθεί ως νέα πράσινη θέση απασχόλησης. Αντιθέτως, στη Γερμανία, μπορεί να θεωρηθεί απλά ως αλλαγή καθηκόντων ενός ελεγκτή, που αποτελεί επάγγελμα με ιστορία ετών. Η BusinessEurope υποστηρίζει επίσης ⁽²⁾ ότι δεν υπάρχει σαφής ορισμός για τις πράσινες θέσεις εργασίας και ότι η διάκριση μεταξύ πράσινων και πιο συμβατικών τομέων είναι επίπλαστη. Η προσπάθεια διάκρισης μεταξύ πράσινων και μη πράσινων θέσεων εργασίας και δεξιοτήτων ενδέχεται να μην είναι ιδιαίτερα παραγωγική.

Η μελέτη του Cedefop υποστηρίζει επίσης ότι πολλές από τις δεξιότητες που απαιτούνται για θέσεις εργασίας για μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μπορεί να ισχύουν ήδη για υφιστάμενα επαγγέλματα. Η επίτευξη ισορροπίας μεταξύ γενικών δεξιοτήτων (παραδείγματος χάριν, αυτονομία και επικοινωνία), γενικών πράσινων δεξιοτήτων (όπως είναι η μείωση των απορριμμάτων και η βελτίωση της αποδοτικότητας της ενέργειας και των πόρων) καθώς και η συμπλήρωση των δεξιοτήτων για σημερινές θέσεις εργασίας είναι πολύ πιο σημαντικές για την ανάπτυξη μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από τη δημιουργία εξειδικευμένων πράσινων δεξιοτήτων (βλ. Σχήμα 1).

(1) Cedefop: Skills for green jobs: European synthesis report (προσεχώς το 2010). Βλ. επίσης, ΔΟΕ: Skills for green jobs: global synthesis report (προσεχώς το 2010).

(2) BusinessEurope: Greening the economy – Taking on employment and skills challenges, 2010.

Εικόνα 1. Δεξιότητες που απαιτούνται για μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα



Πράσινοι τομείς - Παντού

Υπάρχουν ενδείξεις ότι, όπως οι δεξιότητες τεχνολογίας πληροφοριών έχουν γίνει σημαντικές για πολλές πλευρές της επαγγελματικής ζωής, έτσι και οι πράσινες δεξιότητες θα γίνουν εξίσου σημαντικές για όλες σχεδόν τις θέσεις εργασίας. Ωστόσο, η μελέτη του Cedefop έδειξε επίσης ότι ο βαθμός επανεκπαίδευσης που απαιτείται για τη μετάβαση των εργαζομένων σε μια θέση εργασίας σε έναν εντελώς διαφορετικό, πιο «πράσινο» τομέα ενδέχεται να είναι χαμηλότερος από τον αναμενόμενο. Οι δεξιότητες σε «παλιούς» τομείς ή ακόμα και σε τομείς που βρίσκονται σε ύφεση μπορεί να αποδειχθούν πολύτιμες για την πράσινη οικονομία. Για παράδειγμα, οι εργαζόμενοι με πείρα στη ναυπηγική, στον τομέα του πετρελαίου και του φυσικού αερίου είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτοι στον τομέα των ανεμογεννητριών χάρη στις δεξιότητές τους στη συγκόλληση, την επιφανειακή επεξεργασία και τον εξοπλισμό. Μελέτες περιπτώσεων αποδεικνύουν ότι, εάν υπάρχει ένα καλό υπόβαθρο γενικών δεξιοτήτων, η ενίσχυση των δεξιοτήτων ή η «προσθήκη» νέων δεξιοτήτων σε αυτές που ήδη υπάρχουν και σχετίζονται με τη θέση εργασίας μπορεί να επιτρέψει σε ένα άτομο να φέρει εις πέρας το πλήρες εύρος καθηκόντων που απαιτεί ένα νέο πράσινο επάγγελμα (βλ. Πίνακα 1).

Παρότι η βελτίωση των δεξιοτήτων φαίνεται πιο αποτελεσματική από την ανάπτυξη νέων πράσινων δεξιοτήτων, ορισμένοι κλάδοι θα απαιτήσουν σημαντικές επενδύσεις στις δεξιότητες, λόγω του επιπέδου βελτίωσης που χρειάζεται. Για παράδειγμα, η ενεργειακή αποδοτικότητα και η κατασκευή κατοικιών με μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα προωθούνται ιδιαίτερα από τις εθνικές νομοθεσίες. Ο προβληματισμός σχετικά με τη δυνατότητα του κατασκευαστικού κλάδου να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα αφορούν κυρίως τον αριθμό των

εργαζομένων των οποίων οι δεξιότητες πρέπει να βελτιωθούν – παρότι οι νέες δεξιότητες που απαιτούνται δεν είναι ιδιαίτερα περίπλοκες ⁽³⁾.

Η πράσινη ανάπτυξη προέρχεται από τους κλάδους τεχνολογίας, μηχανικής και μαθηματικών (STEM)

Εν τούτοις, η ΕΕ ταλανίζεται από συστημικές αδυναμίες όσον αφορά τις δεξιότητες του πληθυσμού της, οι οποίες περιορίζουν την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα και μειώνουν την ικανότητα της ΕΕ να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που προσφέρει η πράσινη ανάπτυξη. Οι ελλείψεις σε διοικητικές και ειδικές τεχνικές δεξιότητες, πολλές από τις οποίες αφορούν τους κλάδους που είναι γνωστοί συλλογικά ως κλάδοι STEM (technology, engineering, mathematics = τεχνολογία, μηχανική, μαθηματικά) είναι πιο ανησυχητικές από τις ελλείψεις σε «νέες» πράσινες δεξιότητες.

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, μειώνεται η δημοτικότητα των μαθημάτων STEM στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Λόγω δημογραφικών τάσεων, ορισμένες χώρες δεν έχουν αρκετούς μηχανικούς για να αντικαταστήσουν αυτούς που συνταξιοδοτούνται, με αποτέλεσμα να δημιουργείται έλλειψη ατόμων που διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες για την υλοποίηση έργων υποδομής. Η έλλειψη μηχανικών είναι ίσως το σοβαρότερο πρόβλημα του περιβαλλοντικού τομέα στη Γερμανία, που μάλιστα επιδεινώνεται λόγω της μείωσης αποφοίτων και εκπαιδευόμενων μηχανικών τα τελευταία χρόνια ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ ippr (2009), The future's green: jobs and the UK low-carbon transition.

⁽⁴⁾ Skills for green jobs – Germany report (2010), GHK and Economix Consulting for Cedefop.

Πίνακας 1. Παραδείγματα αναβάθμισης δεξιοτήτων σε νέα επαγγέλματα στα κράτη μέλη

Κράτος μέλος	Επάγγελμα	Βασική εκπαίδευση	Αναβάθμιση δεξιοτήτων	Νέα απασχόληση
Δανία	Ηλεκτρολόγος βιομηχανίας / ειδικός/ή ενεργειακής τεχνολογίας	Προσόντα επαγγελματικής κατάρτισης τριτοβάθμια εκπαίδευση	Γνώση ενεργειακών πόρων, ικανότητα εφαρμογής ενεργειακών συστημάτων, διαχείριση έργου	Υπεύθυνος/η ανανεώσιμης ενέργειας
	Χειριστής/χειρίστρια βιομηχανίας / ηλεκτρολόγος βιομηχανίας	Προσόντα επαγγελματικής κατάρτισης / ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Συναρμολόγηση, εγκατάσταση εξαρτημάτων, χρήση εργαλείων	Χειριστής/τρια ανεμογεννήτριας
Εσθονία	Οικοδόμος	Καμία επαγγελματική απαίτηση	Γνώση ενεργειακών συστημάτων, ανάλυση δεδομένων, διαχείριση έργου	Ενεργειακός ελεγκτής
Γαλλία	Εργαζόμενος/η κλάδου ανακύκλωσης	Γενικό πιστοποιητικό επαγγελματικών προσόντων	Τεχνικές διαογής και παραλαβής, γνώση επεξεργασίας και αποθήκευσης	Χειριστής ανακύκλωσης απορριμμάτων
	Σχεδιασμός προϊόντων και υπηρεσίες	22 αρχικά μαθήματα κατάρτισης με ποικίλες ειδικότητες	Συμπερίληψη περιβαλλοντικών κριτηρίων στη διαδικασία σχεδιασμού, ολοκληρωμένη αξιολόγηση και ανάλυση κύκλου ζωής	Περιβαλλοντικός σχεδιαστής
Γερμανία	Τεχνικός ηλεκτρικών και μηχανικών συστημάτων	Αρχική επαγγελματική κατάρτιση	Ηλεκτρονικά και υδραυλικά συστήματα, διαδικασίες ασφαλείας, χειρισμός και υπηρεσίες	Τεχνικός υπηρεσιών αιολικής ενέργειας
	Τεχνικός υδραυλικών/ηλεκτρικών εγκαταστάσεων και εγκαταστάσεων θέρμανσης	Αρχική επαγγελματική κατάρτιση	Τεχνική εκπαίδευση, γνώση διοικητικών διαδικασιών, επιχειρηματικές δεξιότητες	Υπεύθυνος ηλιακής ενέργειας / σχεδιαστής εγκαταστάσεων
Ηνωμένο Βασίλειο	Μηχανικός του ενεργειακού κλάδου	Τριτοβάθμια εκπαίδευση μηχανικού	Εγκατάσταση και συντήρηση τεχνολογιών με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, δεξιότητες εξυπηρέτησης πελατών	Ειδικός βιώσιμης ενέργειας / υπεύθυνος βιώσιμης ενέργειας
	Μεσολαβητής/τρια εμπορευμάτων	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Πρακτικές δεξιότητες στη λειτουργία της αγοράς άνθρακα, κατανόηση των εργαλείων του εμπορίου	Μεσολαβητής/τρια άνθρακα

Προτεραιότητες των δεξιοτήτων για την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα

Στο μέλλον, όλες οι θέσεις εργασίας θα είναι πράσινες. Η κατανόηση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου ενός επαγγέλματος πρέπει να ενσωματωθεί στα συστήματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Η ένταξη ζητημάτων βιώσιμης ανάπτυξης και περιβάλλοντος στα υπάρχοντα επαγγελματικά προσόντα είναι πολύ πιο αποτελεσματική από τη δημιουργία νέων εκπαιδευτικών προτύπων. Κάθε εκπαιδευτικός πρακτική πρέπει να

καλύπτει και τον περιορισμό των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, όπως συμβαίνει σήμερα στην Αυστραλία.

Είναι πολλά τα θέματα που πρέπει να καλύπτουν οι στρατηγικές ανάπτυξης των δεξιοτήτων. Πρώτον, πρέπει να δίνουν στους εργαζόμενους τη δυνατότητα να συμπληρώνουν τις δεξιότητές τους παρέχοντας πολλούς τρόπους πρόσβασης σε κατάρτιση προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους. Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων πρέπει να είναι ταυτόχρονα οικονομικά προσιτή και αποδοτική. Πρόσφατη έρευνα στο Ηνωμένο Βασίλειο έδειξε ότι παρότι οι περισσότεροι ηλεκτρολόγοι επιθυμούσαν να εκπαιδευτούν στην εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων, δεν ήταν διατεθειμένοι να καταβάλουν 2050

ευρώ για έναν κύκλο μαθημάτων ⁽⁵⁾. Δεύτερον, οι στρατηγικές αυτές πρέπει να προσελκύουν μαθητές και φοιτητές της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στους κλάδους STEM και να αναπτύξουν βασικές δεξιότητες που οδηγούν στη δυνατότητα ανάπτυξης υψηλότερων δεξιοτήτων συνδεδεμένων με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ο Σύνδεσμος Βρετανικών Βιομηχανιών (Confederation of British Industry) επεξεργάζεται το ενδεχόμενο παροχής «χρυσού κινήτρου» ύψους 1100 ευρώ σε κάθε φοιτητή που εγγράφεται σε κύκλο σπουδών για την απόκτηση πτυχίου STEM. Τρίτον, πρέπει να βελτιωθούν οι γενικές δεξιότητες ολόκληρου του εργατικού δυναμικού. Αυτές αφορούν τόσο τις ικανότητες που απαιτούνται σε όλα σχεδόν τα επαγγέλματα όσο και στις πράσινες δεξιότητες, που θα πρέπει να αποτελούν μέρος κάθε θέσης εργασίας. Τέταρτον, πρέπει να τονιστεί περισσότερο η εκπαίδευση των εκπαιδευτών. Δεν υπάρχουν αρκετοί εκπαιδευτές και καθηγητές με γνώσεις επί των περιβαλλοντικών ζητημάτων, και ικανότητες διδασκαλίας των νέων τεχνικών. Οι ελλείψεις είναι ιδιαίτερα σοβαρές στον αγροτικό και τον κατασκευαστικό τομέα.

Τα έξι κράτη μέλη που εξέτασε η μελέτη του Cedefop είχαν συναίσθηση των δυνατοτήτων απασχόλησης που προσφέρει η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Εν τούτοις, καμία εξ αυτών δεν έχει ενσωματώσει την ανάπτυξη δεξιοτήτων στις περιβαλλοντικές στρατηγικές και τα προγράμματά της. Η Γαλλία είναι μάλλον η πλέον ανεπτυγμένη χώρα από αυτή την άποψη, χάρη στο πρόσφατο «σχέδιο κινητοποίησης για πράσινες θέσεις εργασίας». Οι στρατηγικές για τις δεξιότητες ασχολούνται πλέον με τις συστημικές αδυναμίες της αγοράς εργασίας και θα επιφέρουν οφέλη για τις πράσινες θέσεις εργασίας.

Στη Δανία, μελέτες συγκεκριμένων περιπτώσεων απέδειξαν ότι κατά τον προσδιορισμό των αναγκών σε δεξιότητες είναι σημαντικό να εφαρμόζεται διατομεακή προσέγγιση. Οι εταιρείες που λαμβάνουν υπόψη τους μόνο τις στενές ανάγκες του κάθε τομέα, κινδυνεύουν να χάσουν ευκαιρίες καινοτομίας και ανάπτυξης θέσεων εργασίας σε νέες αγορές για την πράσινη ενέργεια.

Οι εθνικές και περιφερειακές κυβερνήσεις έχουν προσφέρει την υποστήριξή τους στην ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών ενέργειας, για παράδειγμα αιολικής ενέργειας στη Δανία, και στη χρήση τους για την τόνωση της δημιουργίας θέσεων εργασίας μέσω του συντονισμού της απασχόλησης, της βελτίωσης των δεξιοτήτων και των καινοτόμων πολιτικών. Η μελέτη του Cedefop δείχνει ότι οι περιφερειακές κυβερνήσεις ανοίγουν το δρόμο στην παροχή ολοκληρωμένων και οργανωμένων στρατηγικών δεξιοτήτων και στην ανάπτυξη επιτυχών πρωτοβουλιών ιδιωτικού-δημοσίου τομέα, που έχουν επιτύχει εντυπωσιακά αποτελέσματα και θα μπορούσαν να θεωρηθούν βέλτιστες πρακτικές. Ωστόσο, οι εθνικές και περιφερειακές κυβερνήσεις πρέπει να έχουν κατά νου τις πιθανές συνέπειες από την απόσυρση της υποστήριξής τους, όπως συνέβη με την πρόσφατη κατάρρευση του κλάδου της φωτοβολταϊκής ενέργειας στην Ισπανία.

Προκειμένου να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητες δημιουργίας θέσεων εργασίας, που προσφέρει η «πράσινη» οικονομία, οι φορείς χάραξης πολιτικών της Ευρώπης πρέπει τώρα να εξασφαλίσουν ότι η υποστήριξη της κατάρτισης που παρέχουν είναι ανάλογη των στόχων και των φιλοδοξιών των στρατηγικών τους για την προώθηση των επενδύσεων στην πράσινη καινοτομία και υποδομή.

⁽⁵⁾ Αναφέρεται στο σεμινάριο εργασίας με τίτλο 'Green skills, green jobs: opportunities for the South West Low Carbon Economy', South West Observatory Skills and Learning, UK (November 2009). 1 GBP = 1,14 EUR βάσει της ισοτιμίας που ίσχυε στις 15 Απριλίου 2010.

